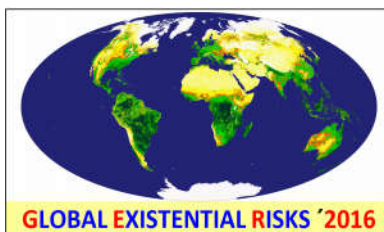

GLOBÁLNE EXISTENCIÁLNE RIZIKÁ – ALE KDE SÚ RIEŠENIA ?

Ľuboš POLAKOVIČ

GLOBAL EXISTENTIAL RISKS – WHERE SOLUTIONS ARE?

ABSTRAKT

V súčasnosti existuje množstvo prác o existujúcich problémoch. O riešeníach nenájdete takmer nič. Problém a kríza sú odrazom sociálnej úrovne. Objektívne nie sú nijaké dôvody na krízu. Ale vedecká obec sa venuje hlavne popisu vonkajších parametrov problémov. Ak sa už aj hľadajú riešenia, hľadajú sa v technickej (termodynamickej) oblasti. Ale tam nie sú. V sociálnej oblasti, kde sa reálne riešenia nachádzajú ich nehladá nikto.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: riziko, kríza, sociálny systém, bifurkácia

ABSTRACT

The risk is subjective category. Risks and crises are defined by social system level. We expected big social bifurcation in the year 2026. Our approach to find solutions is the biggest risk. We lose the most of our energy on the problem description not on the solution.

KEY WORDS: risk, crises, social system, bifurcation

Úvod

To kedy je objektívna realita riskantná alebo prechádza až do krízy vždy určuje nejaký sociálny subjekt. Vyplýva to priamo z definícií. Riziko znamená hrozbu, potenciálny problém, možnosť zlyhania a neúspechu, ale tiež to môže byť priaznivá vyhládka alebo šanca.

Zo všeobecného pohľadu a v závislosti na pôvode je možné riziká rozdeliť do dvoch základných skupín:

- riziká antropogénne (sociogénne riziká, technogénne riziká, agrogénne riziká, kombinované riziká),
- riziká nezávislé na činnosti človeka: prírodné riziká (tektonické, telúrické, topologické, meteorologické) a kozmogénne riziká.¹

Riziko je:

- miera očakávaných nepriaznivých následkov pri neúspechu, ktorú určuje pravdepodobnosť neúspechu a stupeň negatívnych následkov v danom prípade
- činnosť, pri ktorej subjektu hrozí určitá strata (prehra, trauma, škoda).
- voľba medzi dvoma možnými variantmi konania: menej príťažlivým, no nádejnejším a príťažlivejším, ale menej nádejným (pri ktorom je výsledok problematický a hrozia možné nepriaznivé následky).²
- miera pravdepodobnosti výskytu stavu (hazardu), ktorý nepriaznivo vplyva na zdravie, majetok alebo životné prostredie.³
- miera pravdepodobnosti reálneho nebezpečenstva/ohrozenia života, zdravia, majetku, kvality životného prostredia a podobne.⁴
- miera ohrozenia, t. j. pravdepodobnosť, s ktorou za definovaných podmienok expozície dôjde k prejavu nepriaznivého účinku na ľudské zdravie alebo zložky ekosystému alebo pravdepodobnosť, s ktorou dôjde k šíreniu kontaminantu do okolitého prostredia. Ide v podstate o kombináciu pravdepodobnosti,

¹ ŠIMÁK, Ladislav, 2006: Manažment rizik. - Žilinská univerzita v Žiline Fakulta špeciálneho inžinierstva. - - [on-line] Available on - URL: http://fsi.uniza.sk/kkm/old/publikacie/mn_rizik.pdf

² Riziko. - [on-line] Available on - URL: <http://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fvr/riziko_psychologia.html>, <<https://sk.wikipedia.org/wiki/Riziko>>, <https://sk.wikipedia.org/wiki/Riziko_%28psychol%C3%B3gia%29>

³ Klinda, J. – In: RUSKO, M. - ŠTEFFEK, J. a kol., 2006. *Vybrané základné pojmy z ekológie a environmentalistiky*. - Bratislava: VeV et Strix, Edícia EV-3, Prvé slovenské vydanie, [diel I a II], ISBN 80-969257-6-8, 583 s.

⁴ Rusko, M. – In: RUSKO, M. - ŠTEFFEK, J. a kol., 2006. *Vybrané základné pojmy z ekológie a environmentalistiky*. - Bratislava: VeV et Strix, Edícia EV-3, Prvé slovenské vydanie, [diel I a II], ISBN 80-969257-6-8, 583 s.

že určitý negatívny jav nastane s jeho dôsledkami, čo vytvára možnosť kvalitatívneho rizika s určitou veličinou a rozmerom⁵.

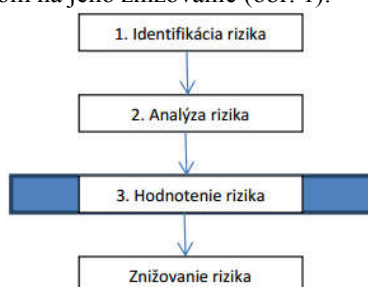
Riziko je pojem, ktorý označuje neistý výsledok s možným nežiaducim stavom. Riziko znamená hrozbu, potenciálny problém, nebezpečenstvo vzniku škody, možnosť zlyhania a neúspechu, poškodenia, straty či zničenia. Riziko teda vyjadruje určitú mieru neistoty, teda pravdepodobnosť dosiahnutie výsledku, ktorý je rozdielny od očakávaného. Riziko v organizácii súvisí predovšetkým s okolitým prostredím, inováciami, zmenami a so zdrojmi. Rizikám možno predchádzať vhodným riadením, finančný vplyv rizík možno zmierniť pomocou poistenia. S pojmom riziko súvisí pojem neistota, ktorý znamená možnosť rôznych výsledkov, ktorých pravdepodobnosť nie je kvantifikovaná (obr. 1)

Obr. 1 Porovnanie pojmov riziko × neistota^{6, 7}

Dimenzia	Riziko	Neistota
Merateľnosť	merateľné	nemateľné
Metódy	štatistika a pravdepodobnosť	subjektívny odhad
Dáta	kvantitatívne dáta	kvalitatívne dáta

Manažérstvo a hodnotenie rizika

Riziko je kvantitatívne a kvalitatívne vyjadrenie ohrozenia, stupeň alebo miera ohrozenia. Je to pravdepodobnosť vzniku mimoriadnej udalosti a jej dôsledok. Riziko predstavuje vzájomný vzťah medzi pravdepodobnosťou vzniku negatívneho javu a jeho dôsledkom. Manažment rizika je nástroj na identifikovanie rizika, ktoré môže znížiť úroveň komplexnej bezpečnosti, je tiež prostriedkom na analýzu rizika, jeho hodnotenie, klasifikáciu, stanovenie priorít a následne aj nástrojom na jeho znižovanie (obr. 1).

Obr. 1 Základné fázy manažmentu rizík⁸

Manažment rizika (risk management) je logická a systematická metóda určovania súvislostí v akýchkoľvek činnostiach, funkciách alebo procesoch, identifikovania rizík, ich analýzy, hodnotenia, znižovania a priebežného monitorovania, ktorá umožňuje minimalizovať straty a maximalizovať príležitosti. Manažment rizika sa stáva neoddeliteľnou súčasťou procesu zvyšovania bezpečnosti a má významný podiel na ochrane človeka, materiálnych hodnôt, ale aj kultúrnych a duchovných hodnôt a v neposlednom rade tiež životného prostredia pred účinkami negatívnych dôsledkov krízových javov.⁹

Tab. 2 Základné fázy hodnotenia rizík (Buzalka 2011 in¹⁰)

Fáza	Obsah činnosti	Výsledok činnosti
Identifikácia rizika	prieskum, zisťovanie, ukladanie informácií	prehľady, tabuľky, databáza
Analýza významnosti rizika	kvantitatívna a kvalitatívna analýza, porovnávanie	výpočty, hierarchizácia rizík
Stanovenie akceptovateľnosti rizika	výber kritérií pre akceptovateľnosť rizika	návrhy, odporúčania, rozhodnutia, podklady pre riadenie rizika

⁵ MAJERNÍK, M. - MESÁROŠ, M. – MIHOK, J. – BOSÁK, M., 2005. Manažérstvo environmentálnych aspektov a rizík. Košice : Žilinská univerzita v Žiline, , 348 s.

⁶ Rafferty, J., 1994: Risk Analysis in Project management. – E&FN, Spon, London

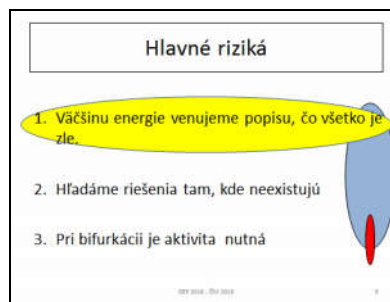
⁷ Merna, Tony – Al-THANI, Faisal F, 2007: Risk Management. - Vyd. 1. — Brno : Computer Press, ISBN 978-80-251-1547-3

⁸ Metodika hodnotenia vybraných rizík na vnútroštátnej úrovni, Ministerstvo vnútra SR, sekcia krízového riadenia, 30.6.2013. - [on-line] Available on - URL: www.minv.sk/?Dokumenty_na_stiahnutie_CO&subor=175547

⁹ ŠIMÁK, Ladislav, 2006: Manažment rizík. - Žilinská univerzita v Žiline Fakulta špeciálneho inžinierstva. - - [on-line] Available on - URL: http://fsi.uniza.sk/kkm/old/publikacie/mn_rizik.pdf

¹⁰ Metodika hodnotenia vybraných rizík na vnútroštátnej úrovni, Ministerstvo vnútra SR, sekcia krízového riadenia, 30.6.2013. - [on-line] Available on - URL: www.minv.sk/?Dokumenty_na_stiahnutie_CO&subor=175547

Nárastom a kumulovaním antropogénnych činností rastie riziko, ktoré môže presiahnuť spoločensky prijateľnú mieru, t. j. prekročiť tzv. medzné hodnoty, ktoré sú stanovené určitými normami. Úlohou hodnotenia a riadenia rizika je dosiahnutie systému bezpečnosti, t. j. dosiahnutie takých životných a pracovných podmienok v systéme, v ktorom bude človek žiť a pracovať, aby nebezpečenstvo a z neho vyplývajúce ohrozenia, ktoré so systémom súvisia boli známe a riadené tak, aby neprekročili všeobecne akceptovateľnú úroveň.¹¹ Riziká sa môžu vzťahovať na zdravie a bezpečnosť alebo môžu spôsobovať ekonomické straty.¹² Riziko môže byť kvantifikované identifikáciou možných negatívnych dopadov na zdravie, majetok, prostredie a podobne so súčasným zhodnotením týchto dopadov, ich veľkosti, intenzity, amplitúdy, časového prehľadu týchto dopadov a ich následkov a pravdepodobnosti ich vzniku.¹³

Záver

Je obdivuhodné, že akademická sféra venuje väčšinu úsilia popisu existujúcich problémov rizík a kríz. Bolo by vhodné venovať pozornosť aj náročnejšej ale oveľa dôležitejšej oblasti – hľadaniu riešení. Tu narážame na druhý problém. Riešenia sa hľadajú v oblasti kde neexistujú - v technickej (termodynamickej). Skutočné reálne riešenia sa skrývajú v sociálnej oblasti. Preto je vhodné venovať tejto oblasti väčšiu pozornosť.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- MAJERNÍK, M., MESÁROŠ, M., MIHOK, J., BOSÁK, M., 2005. Manažérstvo environmentálnych aspektov a rizík. Košice Merna, Tony, Al-THANI, Faisal F, 2007: Risk Management. - Brno : Computer Press, ISBN 978-80-251-1547-3
Metodika hodnotenia vybraných rizík na vnútroštátnej úrovni, Ministerstvo vnútra SR, sekcia krízového riadenia, 30.6.2013.
- [on-line] Available on - URL: www.minv.sk/?Dokumenty_na_stiahnutie_CO&subor=175547
RAFFERTY, J., 1994: Risk Analysis in Project management. – E&FN, Spon, London
Riziko. - [on-line] Available on - URL: <http://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fvr/riziko_psychologia.html>, <<https://sk.wikipedia.org/wiki/Riziko>>, <https://sk.wikipedia.org/wiki/Riziko_%28psychol%C3%B3gia%29>
RUSKO, M., BALOG, K., TUREKOVÁ, I., 2006: *Vybrané kapitoly z environmentálneho a bezpečnostného manažérstva*. - Bratislava: VeV et Strix, Edícia EV-4, Prvé vydanie, ISBN 80-969257-5-X, 160 s.
RUSKO, M., ŠTEFFEK, J. a kol., 2006. *Vybrané základné pojmy z ekológie a environmentalistiky*. - Bratislava: VeV et Strix, Edícia EV-3, Prvé slovenské vydanie, [diel I a II], ISBN 80-969257-6-8, 583 s.
RUSKO, M., 2006. *Bezpečnostné a environmentálne manažérstvo*. - Bratislava: ISBN 80-969257-9-2, 389 s.
STREĎANSKÝ, J., BADIDA, M., MAJERNÍK, M., 2001. Environmentálne manažérske systémy. SPU Nitra, ISBN 80-7137-932-8
ŠIMÁK, Ladislav, 2006: Manažment rizík. - Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta špeciálneho inžinierstva

ADRESA AUTORA

Ing. Ľuboš POLAKOVIČ, PhD.

LOTES Centrum, Inštitút Špirálového Manažmentu, Bratislava, Slovenská republika
e-mail: lubos.polakovic@lotescentrum.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.

¹¹ STREĎANSKÝ, J. – BADIDA, M. – MAJERNÍK, M., 2001. Environmentálne manažérske systémy. SPU Nitra, ISBN 80-7137-932-8

¹² RUSKO, M. – BALOG, K. – TUREKOVÁ, I., 2006: *Vybrané kapitoly z environmentálneho a bezpečnostného manažérstva*. - Bratislava: VeV et Strix, Edícia EV-4, Prvé vydanie, ISBN 80-969257-5-X, 160 s.

¹³ RUSKO, M., 2006. *Bezpečnostné a environmentálne manažérstvo*. - Bratislava: VeV et Strix, Edícia EV-7, Prvé slovenské vydanie, ISBN 80-969257-9-2, 389 s.